

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 15.3.2017, asiantuntijakuuleminen / Jarkko Tonttila, työ- ja elinkeinoministeriö

Viite: HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi

- maakuntalaki
- laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä
- edellisten yhteinen voimaannanolaki ja
- laki maakuntien rahoituksesta

sekä muutoksia kuntien rahoitusta koskevan lainsäädäntöön, verolainsäädäntöön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevaan lainsäädäntöön sekä eräisiin yleishallintoa koskeviin lakeihin.

Esityksen mukaan Suomeen muodostettaisiin 18 itsehallinnollista maakuntaa, joiden ylin päättävä toimielin olisi vaaleilla valittava maakuntavaltuusto. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lisäksi maakunnille osoitettaisiin mm. nykyisten maakuntien liittojen ja TE-toimistojen tehtävät sekä suuri osa nyt ELY-keskuksissa hoidettavista elinkeinopolitiikan ja työllisyyden hoidon tehtävistä sekä monet liikenteen ja ympäristöhallinnon tehtävät. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoa monipuolistettaisiin siten, että myös yksityisillä ja kolmannen sektorin toimijoilla olisi mahdollisuus tuottaa julkisrahoitteisia palveluja. Valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö valmistellaan erikseen.

Maakuntien toiminta rahoitettaisiin pääosin valtion rahoituksella, joka määräytyisi osin maakunnan asukasluvun ja osin palvelujen tarpeen ja olosuhdetekijöiden perusteella. Valtion rahoitus olisi yleiskatteellista. Maakunnille perustettaisiin kolme valtakunnallista palvelukeskusta. Ne vastaavat maakuntien toimitilapalveluista, henkilöstö- ja taloushallinnosta sekä tietohallinto- ja tietojärjestelmäpalveluista.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut esityksen valmisteluun, eikä ministeriöllä ole erityistä huomautettavaa esitykseen.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys luo yleiset puitteet, joiden mukaisesti myös TEMin hallinnonalan tehtävien sisältöä uudistetaan ja siirretään perustettaville maakunnille. Maakuntauudistus on merkittävä systeeminen muutos, joka edellyttää uudelleenajattelua lähes kaikessa nykyisen valtion aluehallinnon tehtävien järjestelyssä ja ohjauksessa sekä palveluiden tuotannossa.

Maakuntauudistukseen liittyen TEM valmistelee aluekehittämisjärjestelmän ja kasvupalvelujen uudistamista. Kasvupalveluissa yhdistyvät julkiset yritys- ja TE-palvelut uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Samalla uudistetaan nykyinen aluekehittämisjärjestelmä niin, että se mahdollisimman hyvin tukee kasvua ja alueiden elinvoimaa. Luonnos laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista on paraikaa lausunnolla.

Kestävän kasvun ja liiketoiminnan edellytysten näkökulmasta hallituksen esitykset ovat perusteltuja. Selkeä ero järjestämis- ja tuottamisvastuun välillä on TEM:n näemyksen mukaan välttämätön. Samaa ajattelutapaa on sovellettu kasvupalveluja koskevassa valmistelussa.

Maakunnille syntyy mahdollisuus avata uusia palvelumarkkinoita. Uutta liiketoimintaa syntyy, kun julkisten palvelujen tuottaminen avataan yksityisille ja kolmannen sektorin toimijoille. Sote-palvelujen ja kasvupalvelujen järjestämisvastuun osoittaminen samalle toimijalle luo mahdollisuuksia kokonaan uudentyyppisille palveluille ja palveluinnovaatioille esimerkiksi yhdistelemällä työllisyys-, sosiaali-, terveys-, osaamis- ja asumispalveluja.

Digitalisaation hyödyntäminen sote- ja maakuntauudistuksessa on kriittistä. Asiakkaita koskevan tiedon sujuva hallinta mahdollistaa uudistuksen monituottajamallin. Digitalisaatio mahdollistaa sen, että asiakastieto on kaikkien palveluntuottajien ulottuvilla. Sähköiset palvelut tuovat palvelutapahtuman myös lähemmäksi asiakasta esimerkiksi asiakkaan kotiin tai miksei vaikka työpaikalle. Työnhakijoiden ja yritysten palveluissa sähköisen asioinnin osuus kasvaa jatkuvasti. Käyntiasiointia tarvitaan kuitenkin myös jatkossa. Esimerkiksi TE-palveluissa asiakaskontaktien määrät ovat erittäin suuret¹ ja osa työnhakijoista tarvitsee tukea palvelunsa käynnistämiseen ja edistämiseen.

Maakuntalaissa säädetään valtion ja maakunnan välisestä julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvästä neuvottelumenettelystä. Neuvotteluissa käsiteltäisiin maakunnan talouteen liittyviä asioita. Lausunnolla olevassa aluekehitys- ja kasvupalvelulaissa on esitetty, miten alueiden kehittymiseen liittyvät sisällölliset kysymykset liittyvät valtion ja maakuntien vuoropuheluun ja miten ne kytkeytyvät taloudelliseen ohjaukseen.

¹ Vuonna 2015 yhteydenottoja työnhakijoiden kanssa oli yli viisi miljoonaa ja työnantajien kanssa reilut 250 000. Henkilöasiakkaiden yhteydenotoista 13 % perustui käyntiasiointiin.

Maakuntauudistus vaikuttaa nykyisten kuntien tehtäviin kokoavasti ja ELY-keskusten ja TE-toimistojen tehtäviin hajauttavasti. Tämä luo jonkinlaisen haasteen tehtävien uudelleenjärjestelylle tulevissa maakunnissa erityisesti resurssien ja osaamisen riittävyyden näkökulmasta. Henkilöstövaikutukset koskettavat laajasti ELY-keskusten ja TE-toimistojen henkilöstöä. Virastot lakkaavat ja niiden tehtävät ja henkilöstö siirtyy uudistuksen myötä pääosin uusiin perustettaviin maakuntiin. Osa tehtävistä ja henkilöstöstä siirtyy muutoksen yhteydessä perustettavaan valtion lupa- ja valvontavirastoon, Liikennevirastoon, Trafiin ja joihinkin muihin keskusvirastoihin.

TEM katsoo, että uudistuksen toteutusvaiheessa on kriittistä:

- Varmistaa asiakkaiden yhdenvertaisuus. Yleiskatteellinen rahoitus ei saa johtaa siihen, että työllisyydenhoito ja kilpailukyky jäävät joissakin maakunnissa sote-tehtävien kustannuksella hoitamatta tai palvelutasot lähtevät eriytymään paljon toisistaan.
- Varmistaa palvelujen asiakaslähtöisyys, tuottavuus ja vaikuttavuuden parantaminen: Tämä edellyttää maakunnissa yhteensovitusta yhtäältä eri tehtävien välillä ja toisaalta kuntien ja valtion suuntaan.
- Turvata työvoiman liikkuvuus ja esim. rakennemuutostilanteiden hoito: Maakuntien itsehallinnollinen asema luo paljon mahdollisuuksia alueen kehittämiseen ja palvelujen kohdentamiseen. On kuitenkin selvää, että maakuntien yhteistyölle ja valtakunnallisille toimintamalleille on vahvaa tarvetta jatkossakin.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys antaa hyvät puitteet em. tekijöiden huomioimiseen toimeenpanossa.

Jarkko Tonttila
Kehittämispäällikkö
Työ- ja elinkeinoministeriö